

Nr 54

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående upphävande av lagen den 16 juni 1961 (nr 390) om statsmonopol på tillverkning av tobaksvaror.

Genom en den 29 april 1966 dagtecknad proposition, nr 122, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag angående upphävande av lagen den 16 juni 1961 (nr 390) om statsmonopol på tillverkning av tobaksvaror.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att statens monopol på tillverkning av tobaksvaror slopas vid utgången av år 1966.

Lagförslaget

Det vid propositionen fogade lagförslaget har följande lydelse.

Förslag

till

Lag

angående upphävande av lagen den 16 juni 1961 (nr 390) om statsmonopol på tillverkning av tobaksvaror

Häri genom förordnas, att lagen den 16 juni 1961 om statsmonopol på tillverkning av tobaksvaror skall upphöra att gälla vid utgången av år 1966. Bestämmelserna i 13 och 18—21 §§ gälla dock fortfarande beträffande förhållanden, som hänföra sig till tiden dessförinnan.

Inledning

I skrivelse den 28 oktober 1965 har styrelsen för *Svenska Tobaks Aktiebolaget* föreslagit, att statens monopol på tillverkning av tobaksvaror upphävs i samband med att gällande avtal mellan staten och bolaget om upplåtelse till bolaget av monopolrättigheten utlöper den 31 december 1966. Styrelsen har föreslagit vissa ändringar i tobaksskatteförordningen i anslutning härtill och förordnat att avtalet slopas eller ändras. Vidare har styrelsen i sin skrivelse berört vissa frågor angående bolagsordningen och instruktionerna för de av Kungl. Maj:t förordnade ledamöterna i styrelsen och för den av Kungl. Maj:t förordnade jourhavande revisorn.

Över tobaksbolagets framställning har efter remiss yttranden avgetts av generaltullstyrelsen, kontrollstyrelsen, kommerskollegium (som överlämnat yttranden av handelskamrarna i Stockholm, Norrköping, Visby, Malmö, Göteborg, Borås, Karlstad, Örebro, Gävle, Sundsvall och Luleå), ombudsmannaämbetet för näringsfrihetsfrågor, statens pris- och kartellnämnd, Kooperativa förbundet, Sveriges Grossistförbund, Sveriges Industriförbund, Sveriges Köpmannaförbund, Tobakshandlarnas riksförbund, Tjänstemännens centralorganisation (TCO) samt Landsorganisationen i Sverige (LO), som bifogat och som eget yttrande åberopat yttrande av Svenska Livsmedelsarbetareförbundet.

Nuvarande ordning, Svenska Tobaks Aktiebolagets framställning och remissyttranden däröver

Utskottet hänvisar i dessa delar till propositionen s. 4—8.

Departementschefen

Tobaksmonopolet avsåg från början såväl import till Sverige som tillverkning i landet men omfattar nu enbart tillverkningen. Monopolet infördes ursprungligen i syfte att erhålla ett effektivt skatteinstrument. Monopolets betydelse i detta hänseende har emellertid numera helt upphört. Dess enda återstående funktion kan sägas vara att utgöra ett visst konkurrensskydd för Svenska Tobaks Aktiebolaget. Detta skydd kommer att sakna praktisk betydelse i och med att tullskyddet i fråga om importen från EFTA-länderna bortfaller vid utgången av innevarande år. Bolaget har därför föreslagit, att statens monopol på tillverkning av tobaksvaror skall slopas. Förslaget har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av samtliga remissinstanser. Även jag förordar att statsmonopolet på tillverkning av tobaksvaror upphävs vid utgången av år 1966.

Tobaksbolagets styrelse har ansett det ur kontrollsynpunkt motiverat att, om monopollagstiftningen upphävs, i förordningen om tobaksskatt in-

föra vissa bestämmelser om kontroll av sådan tillverkning som inte avser tobaksvaror för försäljning och om kontroll av importen av råvaror för tobaksvarutillverkning. Kontrollstyrelsen har i sitt yttrande uttalat, att de ifrågasatta föreskrifterna inte synes erforderliga eftersom skattekontrollen kan fullgöras på ett tillfredsställande sätt med stöd av redan gällande författningsbestämmelser. Den andra beskattningsmyndigheten, generaltullstyrelsen, har framfört liknande synpunkter. I likhet med dessa remissinstanser anser jag, att sloandet av tillverkningsmonopolet inte föranleder ytterligare kontrollbestämmelser i förordningen om tobaksskatt.

Kontrollstyrelsen och generaltullstyrelsen har föreslagit utvidgad uppgiftsskyldighet vid import av råvaror för tobaksvarutillverkning. Bestämmelser i detta hänseende kan meddelas av Kungl. Maj:t med stöd av 13 § förordningen om tobaksskatt.

I detta sammanhang vill jag även ta upp frågan om beskattning av sådan tillverkning av tobaksvaror, som inte äger rum för försäljning men som ändå sker i större omfattning. Jag vill då erinra om att tillverkningen av tobaksvaror i dag är i hög grad mekaniserad. För att sätta i gång sådan verksamhet torde fordras stora investeringar. Vidare måste man vid tillverkningen ha tillgång till specialutbildad arbetskraft. Med hänsyn härtill bedömer jag i likhet med kontrollstyrelsen det som högst osannolikt att någon skulle starta tillverkning av tobaksvaror i annat syfte än för försäljning. Jag anser mig därför inte f. n. böra föreslå utvidgning av beskattningen i detta hänseende.

Generaltullstyrelsen har påpekat, att den definition av begreppet tobaksvara, som nu finns i lagen om monopol på tillverkning av tobaksvaror, kommer att försvinna om lagen upphävs. Definitionens betydelse synes emellertid vara begränsad till monopollagen. Det torde därför inte vara erforderligt att överföra den till förordningen om tobaksskatt eller annan författning.

Avtalet mellan staten och Svenska Tobaks Aktiebolaget avser upplåtelse till bolaget av monopolrättigheten. I och med att monopolet slopas försvinner därför grunden för avtalet. Några av bestämmelserna i avtalet berör emellertid andra saker. I 5 § förbinder sig sålunda bolaget att gentemot staten svara för vissa understödsbelopp. Bolaget har förklarat sig berett att även i fortsättningen bestrida dessa kostnader. Bolagets åtagande är numera av oväsentlig betydelse och kommer inom en nära framtid att upphöra. Något särskilt avtal för detta ändamål torde därför inte fordras. I 11 § förbinder sig staten att, om årsvinsten ej förslår till 6,5 % utdelning på preferensaktiekapitalet, tillgodoföra bolaget felande belopp. Bestämmelsen, som har ringa praktisk betydelse, torde kunna slopas i samband med att bolagets ställning som utövare av statens tobaksmonopol upphör. Enligt bolagsordningen tillförsäkras nämligen preferensaktieägarna företrädesrätt vid vinstutdelning. Enligt avtalet mellan dessa och staten — vilket alltså bör finnas kvar — äger vidare Kungl. Maj:t rätt att inlösa aktierna till pari-

kurs med tillägg av 6,5 % ränta i den mån sådan inte tidigare erhållits genom utdelning. Skulle preferensaktieägarna inte önska behålla sina aktier efter det att avtalet mellan staten och Svenska Tobaks Aktiebolaget utlöper kan därför aktierna inlösas av Kungl. Maj:t.

Återstående föreskrifter i avtalet torde med hänsyn till statens genom aktiemajoritet m. m. garanterade inflytande i bolaget vara obehövliga.

I anledning av vad Sveriges Industriförbund anfört angående sättet för bestämmande av arvoden till de styrelseledamöter och revisorer, som förordnats av Kungl. Maj:t, vill jag framhålla, att dessa arvoden enligt min mening liksom i andra bolag av liknande karaktär, där staten har aktiemajoritet, bör bestämmas på bolagsstämman och inte som nu av Kungl. Maj:t.

Under förutsättning att tobaksmonopolet slopas torde sålunda något avtal mellan staten och Svenska Tobaks Aktiebolaget inte behövas efter utgången av år 1966.

Om monopolet på tillverkning av tobaksvaror slopas, ankommer det på Kungl. Maj:t att besluta, i vad mån de särskilda instruktionerna för de av Kungl. Maj:t förordnade ledamöterna och den av Kungl. Maj:t förordnade jourhavande revisorn skall bibehållas. I samband därmed bör närmare övervägas vad LO och TCO härutinnan anfört.

Utskottet

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot det genom propositionen framlagda förslaget och får därför hemställa,

att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition, nr 122.

Stockholm den 2 november 1966

På tredje lagutskottets vägnar:

ERIK ALEXANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Alexanderson, Svante Kristiansson, Ebbe Ohlsson*, Erik Jansson*, Nils-Eric Gustafsson, Åkesson och Torsten Hansson;

från andra kammaren: herrar Levin, Johansson i Torp, Nyberg*, fru Torbrink, herrar Persson i Tandö, Johansson i Öckerö, Bengtson i Solna* och Larsson i Borrby.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.